

АНТИБИРОКРАТСКИ АСПЕКТИ ФРАНЦУСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ — ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ ИДЕЈЕ БРАТСТВА

Либерална, демократска и напоскон социјалистичка Француска слави Декларацију права (природних, надпозитивних) човека и грађанина, изгласану 26. августа 1789. године од стране Националне скупштине, а потврђену од Краља 5. октобра исте године, као највеће правно-културно достигнуће Француске револуције. Већи део слободољубиве Европе у тој Декларацији такође види непролазан дар Француске револуције целом Човечанству. Ипак, у похвалама Декларацији треба бити донекле уздржљив. Није она уопште оригинално дело Француза. Декларација је мање-више копија сличних декларација, bills of rights, Уједињених колонија Северне Америке, будућих САД, које су доношене током седамдесетих и осамдесетих година 18. века, на челу са Bill of rights Вирџиније од 12. јуна 1776 године. Изворно је француска, међутим, идеја једнакости тих права.

При свему томе, Француска је револуција отворила и неке друге хоризонте политичког живота, који су и данас актуелни у покушајима да се изгради једна боља организација заједничког живота. Ти хоризонти су прилично затамњени историјским развојем Европе у 19. и 20. веку. Но, неиспуњеност захтева, који леже у њиховом основу, чине да они, у појединим тренуцима живота народа, засијају попут комета, дотле сакривених у дубинама Свемира. Реч је пре свега о заборављеној идеји Братства, чије је остварење пало у засенак пред два друга идеја гесла Француске револуције, идејама Слободе и Једнакости. Идеја Братства стајала је у вези међусобног деловања посебно са два вида нормативних решења Устава Француске револуције, антибијократском револуцијом и надпозитивним дужностима човека и грађанина.

Може се тврдити да је Француска револуција имала три главна узрока: финансијски колапс државе, на њега се надовезујуће привилегије племства и свештенства у области пореских обавеза те административни хаос.

Француска је монархија, још од времена владе Светог Луја у 13. столећу, сматрала својим задатком бригу о материјалном и културном благостању земље. Но, нарочито од времена Луја XIV, сви су напори државе постали усмерени ка освајачким и верским ратовима. Финансијска политика и порески систем државе постали су ин-

струменти систематске пљачке народа за покривање вазда растућих издатака на двор, војску и чиновништво. У пореској обавези били су, међутим, углавном само припадници трећег сталежа, тј. грађани и сељаци. Прва два сталежа, племство и свештенство, премда власници големог богатства, били су, правно или фактички, ослобођени од пореза. Да би увео пореску једнакост, услов опстанка државе. Краљ је морао да прибегне сазивању Сталешке скупштине, која је једном окупљена, постала, мимо очекивања Владе, организациони и правни центар револуционарне динамике.

Уочи револуције, уставно уређење Француске било у расулу. Формално, стара Француска је била апсолутна монархија. Али, земља је била подељена на провинције, остатак етничког и феудалног политичког и културног шаренила, и тај примитивни федерализам краљевски централизам није никад успео да превлада. У једном делу провинција, посебно пограничних, такозвани „Pays d' Etats“ (сталешким земљама), постојале су провинцијске сталешке скупштине, са којима је Круна делила власт у области финансијске управе. Сличну административну аутономију уживали су и градови. У другим провинцијама, такозваним »Pays d' elections« (изборничким земљама), њих укупно три четвртине, сталежи су били, понекад додуше само на папиру, укинута и целокупна управа је била у рукама краљевских чиновника. Средишња личност провинцијске и градске управе био је краљевски комесар, интендант, чија је основна надлежност била да надзире аутономне органе и који је одлучивао без контроле и Савета. Међутим, две године пре избијања револуције, 1787, деградирана је једна далекосежна реформа локалне управе. У свим провинцијама су успостављене провинцијске скупштине, које су увелико добиле надлежности које су дотле имали интендант. Сличне скупштине, потчињене провинцијским, биле су једнако успостављене у округима (arrondissement). а и свако село је добило, као носиоца управе, једно изабрано тело. То законодавство је представљало извор нерешивих сукоба надлежности између скупштина и интенданата, који су достигали степен метежа. У области судства стање је било још горе. Власт француског монарха била је ограничена и од стране судова, Парламената, на челу са Парламентом Париза. Парламенти су, уз то, имали и важна политичка права, да региструју законе и међународне уговоре које су мењали француско право, што је било услов њихова важења, као и право да донесе уредбе у области своје судске надлежности. Одбијање Парламента да региструје законодавне акте имало је само карактер суспензивног вета. Но, Парламент Париза је то право уочи револуције користио тако, да је на своју страну привукао јавно мњење, у чијим је очима почео да игра улогу народног трибунала. Дошло је до правог правног рата између Круне и целе француске судске бирократије. Годину дана пре револуције, 1778, Краљ је извршио потпуну реорганизацију правосуђа. Мноштво нових судова је створено, многи су други били укинута, сва правила надлежности бејаху промењена. Тиме није био поправљен ни квалитет судства, нити је била умањена моћ правосудне бирократије. Само

је изазвана мржња већине буржоазије, која је, непосредно или посредно, била животни везана за судове и њихово функционисање.

Национална скупштина Француске револуције, у таквом стању ствари није само укинула феудалне привилегије, ту нападну супротност начелу Једнакости, него је, Уставом од 3. септембра 1791. године, разарајући цео израционални систем неодговорне бирократске власти, отпочела једну антибирократску револуцију, коју ће, у духу идеје Братства, коначно уобличити Устав Француске Републике од 22. августа 1795. Та антибирократска револуција била је толико коренита, њено правно финализовање толико темељито, промишљено и јасно, да она може да буде за углед свим будућим антибирократским револуцијама. Јер невидљиви покретач свих антибирократских револуција свуда је исти. То је идеја државе као братске заједнице као задруге. То је идеја демократије античког полиса и западноевропског града, која се не ограничава само на пучку владавину у законодавству, већ обухвата и управу и судство.

Монархија је постојала до 1792. године, али је била изгубила сувереност, и то не само њену супстанцију, него и њено вршење. Супстанција суверености је прешла на нацију, а њено вршење готово у целини на народом изабране органе, пре свега на Националну законодавну скупштину као Законодавно тело. Као законодавном чиниоцу, Краљу је остало само право суспензивног вета на декрете Законодавног тела. Личност Краља, чија је једина титула Краљ Француза, је неповредива и света. Он слободно бира и опозива ministre, преко којих врши врховну извршну власт. Али ниједна његова наредба није извршна док је не потпише, министар или наредбодавац департамана. Министри су, међутим, одговорни и могу за своје управљање бити крвично гоњени ако то декретом наложи Законодавно тело. (Наслов (titre) III Устава 1791.). Већ у септембру 1789. године један је монархиста имајући то у виду казао: „Француска монархија је постала демократија са круном на грбу“.

Демократија је, међутим, била потпуна на нивоу локалне администрације. Антибирократски закони француског Устава збрисали су анахронични асиметрични федерализам провинција и све цеховске и сталешке установе. Језгро власти грађана постала је комуна, институција која ће и у социјалистичким револуцијама имати кључни значај, чије пословодство, као и одређене државне функције, принадлеже од грађана на одређено време изабраним муниципалним официрима, при чему су они потчињени само закону (Наслов II, чл. 8—10). На тај начин је Француска уистину постала федерација 44.000 комуналних република. С тога, иако је, формално репрезентативни принцип неограничено владао у организацији власти, у стварности је постојала плебисцитарна и непосредна демократија. Она је била омогућена нарочито тиме, што је Француска револуција најоштрије забрањивала стварање политичких странака и других „посредничких тела“.*

Тај антистраначки дух изражава већ Декларација о правима човека и грађанина од 1789. у свом члану 3: „Начело сваког суверенитета суштински почива у Нацији. Ниједно тело, ниједан поједи-

нац не може да врши јавна овлашћења (autorite) која изричито не произилазе одатле“. Све потоње револуционарне Декларације поновиће тај став.

Унутрашња управа, надређена у департаманима и подређена у дистриктима, чија је битна дужност расподела терета директних пореза и надзор над јавним издацима, поверена је једнако од народа изабраним функционерима, које Краљ додуше може суспендовати, али о томе коначно одлучује Законодавно тело. Краљ може правоснажно да поништава само акте органа унутрашње управе који су противни законима или његовим наредбама. (Наслов III, глава IV, одељак II).

Судска власт, по речима Montesquieu-а „тако страшна међу људима“, будући да је „власт над животом и слободом грађана“, без остатка је дебиروقратизована и демократизована. Она је, пре свега, потпуно ускраћена носиоцима законодавне и извршне власти, добијајући тако самосталност, без које нема правне државе. Правосуђе се врши бесплатно од стране судија које на одређено време бира народ. Јавног тужиоца такође именује народ. Ванредни судови су забрањени. У кривичним стварима, оптужницу потврђује или порота или је декретира Законодавно тело. О кривици се изјашњава порота која не може бројати мање од дванаест чланова и у чијем избору учествује оптужени. Полицијски притвор не сме трајати дуже од 24 часа, односно три дана. (Наслов III, глава V).

Француски Устав од 1791. године значајно је дебиروقратизовао и демократизовао чак и оружане снаге. Оружане снаге се састоје од копнене војске и ратне морнарице те унутрашње војске (жандармерије); с једне стране, и националне гарде, коју сачињавају активни грађани и њихова деца слободна да носе оружје, с друге. Национална гарда представља народну и самоуправну војску, распоређену по дистриктима. Официри се бирају на одређено време и могу бити поново изабрани само кад један интервал одслуже као војници. Краљ командује једино војском која се бори против спољног непријатеља. О употреби унутрашње војске одлучују, осим када се ради о нередима који су захватили један цео департаман, цивилни официри, у складу са правилима која утврђује Законодавна власт. (Наслов IV).

Дебиروقратизација и демократизација су протегнуте и на подручје црквене организације. Устав предвиђа да грађани имају право да бирају или одабирају свештенике своје вероисповести. (Наслов први). Тиме је разорена и хиерархија клеробиروقратске Римокатоличке цркве.

Свој слободарски дух тај је Устав крунисао заклетвом „Живети слободан или умрети“, коју су морали да положи, у име Француског народа, представници изабрани у Националну законодавну и Националну уставотворну скупштину (Наслов III, глава I, одељак V, члан 6. и Наслов VIII, члан 7):

Но, у одсуству сваког државног ауторитета и готово сваког апарата власти, овај режим слободе гурао је друштво ка рубу анархије. Очигледно свесна тога, Национална уставотворна скупштина је поверила, у форми моралне дужности, чување Устава „Верности

законодавног тела, Краља и судија, будности очева породица, супруга и мајки, љубави младих грађана, храбрости свих Француза“ (закључак Устава).

Други устав Француске револуције, — ако се изузме такозвани јакобински Уставни акт од 24. јуна 1793, који никада није ступио на снагу, — Устав Француске републике од 22. августа 1795, продужио је процес дебиروقратизације, што је у складу са Rousseau-овом идејом о подели извршне власти, раздвојио Директоријум, петочлану владу и уједно колективног шефа Државе, и министре, који непосредно одговарају за извршење закона и закључака Директоријума (члан 132—173). Тај концепт поделе извршне власти инспирисао је и творце југословенског Уставног закона од 1953. године, који је требало да представља почетак дебиروقратизације државне власти, и његови принципи у том погледу задржани су и у каснијим Југословенским Уставима.

Оно капитално ново што Устав од 1795. доноси је, пре свега, истицање напореда са надпозитивним правима, надпозитивних дужности, у Декларацији права и дужности човека и грађанина која је постављена на чело уставног текста. Основни циљ утврђивања тих апсолутних дужности није био, као у уставним повељама земаља бирократског социјализма, посредно релативисање и чак укидање основних права човека и грађанина, него, сасвим обратно, јачање солидарности сународника неопходне да се друштво без бирократског апарата не распадне у анархији, те, уједно, неопходне за остваривање идеје Братства, будући да се Братство не може развијати у једном уставном систему који почива на правима појединца, а њихове дужности поставља као једно чисто спољашње, изнуђено и у суштини непријатељско органичење надпозитивних права. Опет, такав уставни систем нужно зазива моћну државну организацију, која ће држати у друштвено подношљивим границама и мирити неминовну борбу за моћ суштински супростављених носилаца апсолутних слобода и права. С тога сваки индивидуалистички државни поредак, макар и најдемократскији, никада не може искључити злоупотребе власти, тојест да њени носиоци на овај или онај начин не угњетавају остале, с тога се над њим, као могућа реакција, стално надвија сенка колективистичког тоталитаризма. Увод у надпозитивне дужности Декларације из 1795. године показује да се ради о таквим дужностима које теже успостављању предржавне, на моралу засноване солидарности и не никако медијатизовању појединца унутар механизма политичке власти. „Све дужности човека и грађана проистичу из ова два начела, која је природа уклесала у наша срца: — Не чините другоме оно што не бисте хтели да вама буде учињено. — Чините стално другима добро које бисте хтели да од њих примите“ (члан 2). „Обавезе свакога према друштву састоје се у његовој одбрани, да му се служи, да се живи у покорности законима, и да се поштују они који су његови органи“ (чл. 3). „Нико није добар грађанин ако није добар син, добар отац, добар брат, добар пријатељ, добар супруг“ (чл. 4). „Онај ко отворено крши законе објављује да је у ратном стању са друштвом“ (чл. 6). „Сваки грађанин дугује своје услуге отаџбини и одржању сло-

боде, једнакости и својине кад год та закон позове да их брани“ (чл. 9). Ваља приметити да су у 20. веку концепцију основних дужности прихватили и неки уставни који су хтели да на одређен начин остварују једну солидаристичку визију друштва, као немачки Вајмарски Устав од 1919. и Основни закон за СР Немачку од 1949. године, који такође уводи и установу злоупотребе основних права, што ће рећи дужност да се врше »civiliter«. Антибијурократска револуција, ако хоће да остане доследна себи, мора с тога, напореда са разградњом бијурократског система власти, да гради систем основних дужности човека и грађанина.

ASPECT ANTIBUREAUCRATIQUE DE LA RÉVOLUTION FRANÇAISE

Contribution à l'histoire de l'idée de Fraternité

Libérale, démocratique et enfin socialiste, la France célèbre la Déclaration des droits (naturels, suprapositifs) de l'homme et du citoyen, votée le 26 août 1789 de la part de l'Assemblée nationale et confirmée par le Roi le 5 octobre de la même année comme la plus grande portée juridique et culturelle de la Révolution française. La grande majorité de l'Europe libérale voit dans cette déclaration un don éternel de la Révolution française à l'Humanité. Cependant dans les éloges à l'égard de la Déclaration il faut tout de même être modéré. Elle n'est pas donc une oeuvre tout à fait originale des Français. La Déclaration est plus ou moins une copie des déclarations semblables, bills of rights, des Colonies Unies de l'Amérique du Nord, futures Etats-Unis d'Amérique, adoptées au cours des années soixante-dix et quarante-vingt du XVIIe siècle, avec à la tête de la Bill of rights de Virginie du 12 juin 1776. Cependant, l'idée de l'égalité de ces droits est primordiallement française.

En même temps la Révolution française a ouvert certains autres horizons de la vie politique, qui sont aujourd'hui actuels, dans l'effort de créer une meilleure organisation de la vie commune. Ces horizons sont considérablement embrumés par le développement historique de l'Europe du XIX et XX siècle. Mais, le non-accomplissement des exigences qui résident dans leur fondement font que, dans certains moments de la vie des peuples, elles resplendissent comme des comètes, jusque là cachées dans les profondeurs de l'Univers. Il s'agit avant tout de l'idée de Fraternité dont la réalisation est tombée à l'ombre des deux autres idées du slogan de la Révolution française, des idées de la Liberté et de l'Egalité. C'est particulièrement avec deux aspects de solutions normatives de la Constitution que l'idée de Fraternité était en fonction de l'agissement mutuel: s'aspect de la révolution antibureaucratique et l'aspect des devoirs suprapositifs de l'homme et du citoyen.

On peut affirmer que la Révolution française avait trois causes générales: l'agonie financière de l'Etat, les privilèges y ajoutés de la noblesse et du clergé dans le cadre des impôts et enfin le chaos administratif.

Depuis le règne de Saint Louis au XIIIe siècle la monarchie française estimait de son devoir le souci pour le bien-être matériel et culturel du pays. Mais, surtout depuis le temps de Louis XIV tous les

efforts du pays étaient orientés vers les guerres de conquêtes et les guerres religieuses. La politique financière et le système des impôts sont devenus l'instrument du pillage systématique du peuple afin de couvrir les dépenses toujours croissantes de la Cour, de l'armée et de la bureaucratie. Les impôts, cependant, touchaient en général seulement les membres de la troisième couche sociale, c'est à dire les citoyens et les paysans. Les deux premières couches sociales, la noblesse et le clergé quoique possesseurs de grandes richesses, étaient de jure ou de facto exempts des impôts. Pour établir l'égalité contributive, la condition du maintien de l'Etat, le roi a été obligé à convoquer l'Assemblée des États généraux qui, une fois convoquée et malgré la volonté du gouvernement, est devenue le centre organisationnel et juridique du dynamisme révolutionnaire.

A l'aube de la Révolution l'ordre constitutionnel de la France était en plein désarroi. Par forme, la vieille France était une monarchie absolutiste. Mais, le pays était divisé en provinces, la récidive d'une conglomération multicolore ethnique, politique, culturelle féodale, et le centralisme royal n'a jamais réussi à prédominer ce fédéralisme primitif. Dans certaines provinces, surtout frontalières, soi-disants »Pays d'Etats« il existaient des assemblées provinciales, avec lesquelles la couronne partageait le pouvoir dans le domaine des finances. Les villes jouissaient aussi une autonomie administrative semblable. Dans d'autres provinces, les soi-disants »Pays d'élections«, trois quart en tout, les couches sociales étaient, à vrai dire seulement sur le papier, supprimées et tout le pouvoir était dans les mains des administrateurs royaux. La personne principale de l'administration provinciale et urbaine était le commissaire du roi, l'intendant, dont le devoir principal était de contrôler les organes autonomes qui prenaient des décisions sans contrôle et sans Conseil. Mais, deux ans avant le déclenchement de la révolution, en 1787 avait été dégradée une réforme de longue portée. Dans toutes les provinces étaient instituées des assemblées de provinces qui ont largement obtenu les prérogatives qu'avaient auparavant les intendants. Des assemblées semblables, soumises aux assemblées provinciales, étaient instituées dans les arrondissements. Aussi, chaque village a obtenu, comme porteur du pouvoir, un corps élu. Cette législation représentait la source des conflits insolubles entre les assemblées et les intendants, qui parfois atteignaient le niveau des émeutes. Dans le domaine judiciaire l'état de choses était encore pire. Le pouvoir du souverain français a été limité aussi par les tribunaux, par le Parlement, avec à la tête, du Parlement de la ville de Paris. En plus, les Parlements avaient aussi des droits politiques importants, d'enregistrer les lois et les contrats internationaux qui exigeaient les changements des lois français, ce qui était la condition de leur validité, ainsi que le droit de sanctionner des règles dans le cadre de ses compétences législatives. Le refus du Parlement d'enregistrer des actes législatifs avait le caractère suspensif de veto. Mais, le Parlement de Paris, à l'aube de la révolution, l'utilisait de cette manière qu'il a attiré de son côté l'opinion publique, aux yeux duquel il a commencé à jouer le rôle du tribun du peuple. Ceci a abouti à la vraie guerre juridique entre la Couronne et toute la bureaucratie

judiciaire française. Un an avant la révolution, en 1778, le Roi a fait une réorganisation judiciaire complète. Une multitude de nouveaux tribunaux était créée, beaucoup d'autres supprimés, toutes les gégles de compétences étaient changées. Mais la qualité du jugement n'a pas été améliorée ni a été diminué le pouvoir de la bureaucratie judiciaire. Il a été seulement provoquée la haine de la majorité de la bourgeoisie, qui, directement ou indirectement, était liée à la jurisprudence et à son fonctionnement.

Dans un tel état de choses l'Assemblée nationale de la Révolution française non seulement a supprimé les privilèges féodaux, cette clairvoyante contradiction au principe d'Égalité mais, par la Constitution du 3 septembre 1791, en détruisant tout le système irrationnel du pouvoir bureaucratique irresponsable, elle a commencé une révolution antibureaucratique qui sera formulée, dans l'esprit de l'idée de la Fraternité, dans la Constitution de la République française le 22 août 1795. Cette révolution antibureaucratique a été si radicale, sa finalisation juridique si solide, étudiée et claire, qu'elle peut servir de modèle pour toutes les révolutions antibureaucratiques futures. Car le promoteur invisible de toutes les révolutions antibureaucratiques est partout le même. C'est l'idée de l'Etat comme communauté fraternelle, comme une coopérative. C'est l'idée de la démocratie de polys antique, ou une ville ouest-européenne, qui ne se borne pas seulement dans le pouvoir public dans le domain législatif mais englobe aussi l'administration et la justice.

La monarchie existait jusqu'à 1792, mais elle avait perdu la souveraineté, non seulement sa substance, mais aussi son exécution. La substance de la souveraineté a passé à la nation et son exécution presque en totalité aux organes élus par le peuple, avant tout à l'Assemblée nationale législative, comme Corps législatif. Il a été resté au Roi, comme au facteur législatif, seulement le droit de veto suspensif sur les décrets du Corps législatif. La personnalité du Roi, dont l'unique titre est «le Roi des Français», est inviolable et sainte. Il fait librement la nomination et la dénomination des ministres par l'intermédiaire desquels il exerce le pouvoir exécutif suprême. Mais aucun son ordre n'est pas exécutif avant d'être signé par le ministre ou par un préfet. Les ministres sont toutefois responsables et peuvent être inculpés pour leurs gouvernements si le Corps législatif l'ordonne par un décret (le titre III de la Constitution de 1791). Déjà au mois de septembre 1789, un monarchiste, ayant en vue cela, a dit: «La monarchie française est devenue la démocratie avec une couronne sur les armoiries». Cependant la démocratie était complète au niveau de l'administration locale. Les lois antibureaucratiques de la Constitution française ont brisé le fédéralisme assymétrique anachron des provinces, ainsi que toutes les institutions des castes et des couches. La commune est devenue le noyau du pouvoir des citoyens, l'institution qui dans les révolutions socialistes auront l'importance principale, dont l'administration, ainsi que certains fonctions publiques, appartiennent aux officiers municipaux élus par les citoyens à un délai déterminé et qui ne sont responsables qu'à la loi (le titre II, articles 8—10). C'est de cette manière que la France est devenue vraiment une fédération de 44.000 républiques communales.

Donc, quoique le principe représentatif reignait d'une manière formellement illimitée dans l'organisation du pouvoir, en réalité existait une démocratie plébiscitaire et immédiate. Elle a été rendue possible surtout par le fait que la Révolution française interdisait le plus sévèrement la création des parties politiques et d'autres «corps intermédiaires». Déjà dans son article 3, la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789, exprime cet esprit antiparti. «Le principe de toute souveraineté réside essentiellement dans la nation, nul corps, nul individu ne peut exercer d'autorité qui n'en émane expressément.» Toutes les déclarations révolutionnaires postérieures répéteront cette attitude.

Toute administration intérieure, supérieure dans les départements et subordonnée dans les districtes, dont le devoir principal est la distribution du poids des impôts et le contrôle des dépenses publiques, est confiée aux fonctionnaires élus également par le peuple, que le roi peut suspendre, mais c'est le Corps législatif qui en décide définitivement. Le roi peut annuler (autoritairement) seulement les actes des organes de l'administration intérieure qui sont contraires aux lois et à ses décrets. (Titre III, chapitre IV, partie II).

La justice, d'après les paroles de Montesquieu (5) «si terrible parmi les hommes», étant «le pouvoir sur la vie et sur la liberté des citoyens» est débureaucratisée et démocratisée jusqu'au bout. Elle est avant tout tout à fait refusée aux porteurs du pouvoir législatifs et exécutifs, en obtenant ainsi l'indépendance, sans laquelle il n'y a pas d'Etat juridique. La justice se fait gratuitement par les juges qui sont élus par le peuple et à un délai limité. L'accusateur est aussi nommé par le peuple. Les tribunaux extraordinaires sont interdits. Dans les affaires criminelles l'acte d'accusation est confirmé soit par la cour d'assises soit par le décret du Corps législatif. C'est la cour d'assises qui s'exprime sur la culpabilité et elle ne peut pas avoir moins de douze membres et dans le choix de laquelle l'inculpé participe aussi. La détention policière ne peut pas durer plus de 24 heures, c'est à dire trois jours. (Titre III, tête V).

La Constitution française de 1789 a aussi considérablement débureaucratisé et démocratisé même les forces armées. Les forces armées sont composées de l'armée terrestre, de la marine de guerre et de la gendarmerie d'un côté, et de la Garde nationale, composée des citoyens actifs et leurs enfants, capables de porter les armes, de l'autre. La Garde nationale représente une armée populaire et autogestionnaire, distribuée dans les districtes.

Les officiers sont élus à un délai limité et peuvent être réélus seulement lorsqu'ils passent un certain temps de leur service militaire comme de simples soldats. Le roi est le commandant en chef seulement à l'armée qui lutte contre l'ennemi extérieur. Ce sont les officiers civils qui décident de l'emploi de l'armée intérieure, sauf s'il s'agit des émeutes embrassant tout un département, en accord avec des règles confirmées par le pouvoir législatif. (Titre X IV).

La débureaucratisation et la démocratisation se sont élargies aussi dans le domaine de l'organisation de l'église. La Constitution prévoit que les citoyens ont le droit d'élire et de choisir les prêtres (curés) de

leurs croyances. (Titre premier). De cette façon a été détruite l'hierarchie cléro-bureaucratique de l'église Rimocatholique.

Cette Constitution a couronné son esprit de liberté avec le serment: «Vivre libre ou mourir». Les représentants élus à l'Assemblée législative et l'Assemblée constitutionnelle devaient faire ce serment, au nom du peuple français. (titre III, chapitre I, passage V, article 6-ème et Titre VIII, article 7).

Mais, dans l'absence de chaque autorité d'Etat et de presque tout appareil du pouvoir ce régime de liberté poussait la société vers le bord de l'anarchie. Évidemment consciente de cela, l'Assemblée nationale constitutionnelle a confié, dans la forme du devoir moral, la sauvegarde de la Constitution, «à la fidélité du Corps législatif, du Roi et des juges, à la vigilance des pères de familles, des épouses et mères, à l'amour des jeunes citoyens, au courage de tous les Français» (la conclusion de la Constitution).

La deuxième Constitution française, si l'on exclut la soisdisante Constitution des jacobins du 24 juin 1793 qui n'est jamais entrée en vigueur la Constitution de la République française du 22 août 1795, a continué le procès de la débureaucratiation, ce qui est en accord avec l'idée de Rousseau de la séparation du pouvoir exécutif. Il a divisé en deux le Director, le gouvernement des Cinq, en même temps le chef collectif de l'Etat et les ministres, responsables pour l'exécution des lois et des conclusions du Directoire (articles 132—173). Cette conception de la division du pouvoir exécutif a inspiré les créateurs de la Constitution yougoslave de 1953, ce qui devait signifier le commencement de la débureaucratiation du pouvoir et l'essence de ces principes sont gardés dans les Constitutions suivantes yougoslaves.

Ce que la Constitution de 1789 apporte comme capitalement nouveau c'est avant tout l'acquisition des devoirs suprapositifs, parallèlement avec les droits suprapositifs dans la Déclaration des droits et des devoirs de l'homme et du citoyens, ce qui est placé à la tête de la Constitution. Le but essentiel de l'établissement de ces devoirs absolus n'était pas, comme dans les chartes constitutionnelles des pays du socialisme bureaucratique, la relativisation indirecte, même la suppression des droits de l'homme et du citoyen, mais tout à fait au contraire, c'était le renforcement de la solidarité des concitoyens, indispensable afin que la société sans appareil bureaucratique ne se désagrege pas dans l'anarchie, et ensuite, en même temps, indispensables pour la réalisation de l'idée de la Fraternité, étant donné que la Fraternité ne peut pas se développer dans un système constitutionnel qui se base sur les droits de l'individu et leurs devoirs pose comme une purement extérieure, arraché et au fond hostile limitation des droits suprapositifs. D'autre côté, un tel système constitutionnel exige obligatoirement une puissante organisation d'Etat qui tiendra la lutte pour le pouvoir dans des limites sociales supportables, et réconciliera cette lutte inévitable des porteurs des libertés et des droit, essentiellement opposés, pour ce pouvoir. C'est pourquoi chaque système social, même le plus démocratique, ne peut jamais exclure des abus du pouvoir, c'est à dire que leurs porteurs, d'une façon ou d'une autre, n'oppriment pas les autres,

c'est pourquoi au-dessus d'eux, comme une réaction possible, s'élève toujours l'ombre du totalitarisme collectiviste. L'introduction dans les devoirs suprapositifs de la Déclaration de 1795 montre qu'il s'agit de tels devoirs qui tendent à l'instauration de la solidarité, basée sur le moral et d'aucune façon à la médiatisation de l'individu dans l'intérieure du mécanisme du pouvoir politique. Tous les devoirs de l'homme et du citoyen proviennent de ces deux principes, que la nature a taillé dans nos coeurs: — Ne faites pas aux autres ce que vous ne voudriez pas qu'on vous fasse. — Faites toujours du bien aux autres que vous voudriez recevoir d'eux.» (article 2). »le devoir de chacun à l'égard de la société consiste en sa défense, de lui servir, de vivre dans la soumission aux lois et qu'on respecte, ceux qui sont ses représentants« (art. 3)« Nul n'est bon citoyen s'il n'est pas bon fils, bon père, bon frère, bon ami, bon époux« (art. 4) »Celui qui expressément viole les lois déclare qu'il est en état de guerre avec la société« (art. 6). Chaque citoyen doit ses services à la patrie et au maintien de la liberté, de l'égalité et de la propriété à tout moment lorsque la loi lui fait appel de les défendre (art. 9). Il faut mentionner qu'au cours du XX-ème siècle certains constitutions qui refusent l'étatisme ont accepté la conception des devoirs fondamentaux et qui ont voulu d'une telle manière réaliser une vision solidaritaire de la société, comme la Constitution allemande de Vajmar de 1919 et la Loi pour la RF d'Allemagne de 1949, qui aussi introduit la notion de l'abus des droits fondamentaux, c'est à dire le devoir de faire »civiliter«. La révolution antibureaucratique, si elle veut rester conséquente à elle-même donc doit parallèlement avec la décomposition du système bureaucratique du pouvoir bâtir le système des devoirs fondamentaux de l'homme et du citoyen.